СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 195. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 22. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 195. Jersey City, N. J., Saturday, August 22. 1925. THREE CENTS

Заходи для відвернення вуглевого страйку

ВИЛКС-БЕРІ, ПА., 20. серпня. — Ряд бизнесових підприємств, не звязаних безпосередно з углевим промислом, постановило виступити з приватними заходами в цїли полагодження грозячого вуглевого страйку.

Всякі горожанські клюби, запомогові організації та бизнесменські підприємства з цїлої околиці твердого вугля урядили збори в сїй справі, в котрих узяло участь до сотки делеґатів. Збори вибрали спеціяльний комітет з 16 членів, який має старатися не допустити до вуглевого страйку.

Майнерська юнія видала осторогу до робітників перед подібними заходами. Заряд юнії остерігає майнерів, що подібні кроки, роблені поза юнією, є дуже небезпечні для робітничої організації. Заява каже, що страйк уже майже певний та робітники покинуть роботу дня 1. вересня.

БОРОТЬБА ЗА КОМУНІЗМ РОЗРИВАЄ КРАВЕЦЬКІ ЮНІЇ.

НЮ ЙОРК, 20. серпня. — Комуністи й комуністичні симпатики урядили нині велику вуличну демонстрацію на скверах Юніон та Медисон, щоби запротестувати проти викидання комуністичних симпатиків з кравецьких юній.

На демонстрації зявилося коло 25,000 осіб. Поліція була готова боронити льокаль кравецької юнії на випадок, якби демонстранти пробували на неї напасти. Демонстранти, однак, бачучи поліцію, не важилися.

Заряд кравецької юнії видав про демонстрацію заяву, в котрій говориться, що в демонстрації не було кравців більше як півтретя тисячі. Решта се їх комуністичні симпатики й аґітатори. Заряд юнії каже, що якби він дізнався імена учасників у демонстрації, то він викинувби їх з юнії так само, як він викинув тих комуністів-урядників, що вжили першо-маевого концерту для зроблення комуністичної демонстрації.

СОТКИ ЛЮДИЙ ЗАТРОЇЛИСЯ ОВОЧАМИ.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 20. серпня. — Довколичні лікарі вилїчували послідними днями коло двох тисяч людий, затроєних якоюсь їдою. Одна особа, 5-літна дівчина Маріяна Лайонс, померла від отроєння минувшого вівтірка. Се спричинило поліційне слідство, яке відкрило цікаву причину затроєння. Показалося, що кілька тижнів тому на овочевих деревах в сїй околиці показався так званий японський хрущик. Щоби його винищити, фармери скроплювали дерева відповідною отруткою. Ся отруя видно, осідала на овочах, а люди, що відтак їли такі овочі, захоріли на затроєнне.

ПЕРЕЛЕТІВ 300 МИЛЬ ЗА ТРИ ГОДИНИ.

НЮ ЙОРК, 20. серпня. — Джордж Мекдоналд, сотник американської армії, перелетів за три години віддаль понад 300 миль. Вживав він для проби літак нового типу, лишень що випущений з фабрики, а придуманий військовими інжинерами для вживання на летничих полях і при науці.

САБОТАЖ ДЛЯ ПРОТЕСТУ ПРОТИ ПОДАТКІВ.

САН ХУАН, Порто Ріко, 20. серпня. — Щоби запротестувати проти 2-процентової підвишки податків, ухваленої недавно леґіслятурою, всі місцеві крамниці замкнули нині свої склепи. Демонстрація не помогла нічого, бо ґубернатор підписав ухвалу мимо сього. Тепер купці збираються робити демонстраційні походи вулицями міста.

ДАЛЬШІ ПОДРОБИЦІ ВІДКРИТЬ ІНДІЯНСЬКОЇ СТАРОВИНИ

НЮ ОРЛІНС, 20. серпня. — Учасники американської виправи на історичні роскопи в Мексику й Ґватемалі роскривають дальші подробиці про свої важні відкриття.

Виправа найшла не лишень гарні гончарські вироби індіянського племени Маїв, але й певні докази, що їх імперія ростягалася на величезні простори та сягала майже до самого Тихого океану. Відкрито навіть вежу, з котрої попи-астрономи робили обсервації небесних світил, на основі котрих вони й придумали свій знаменитий календар.

НЕВІДОМА ЖЕРТВА ЕКСПЛЬОЗІЇ НА КОРАБЛИ.

НЮПОРТ, Ровд Айленд, 20. серпня. — Нині вже не померла ні одна нова жертва вибуху на прогульковім корабли Мекинаку.

Лікарі однак не мають надії, що їм удасться удержати при життю може 6-літного Джіма Мекдафа, що лежить у міськім шпитали, увесь тяжко попарений кипятком. Хлопчина не може подати ніяких близчих відомостий про себе, і до нього не зголошується ніхто зі знакомих.

САМОВБИЙСТВО З НУЖДИ.

НЮ ЙОРК, 20. серпня. — Властителька одної хати при 53-ій вулиці в Бруклині, вийшовши раненько зі свого мешкання, вчула сморід ґазу. Йдучи за смородом, вона дійшла до одного мешкання, в котрім жиє двоє дівчат. Коли поліція помогла її розбити двері, найдено одну з дівчат неживу в ґазом наповненій кухні. З листа, полишеного дівчиною, видно, що дівчина поповнила самогубство з роспуки через безробіття.

ЗАПОВІДАЄ ДОБРОБУТ.

НЮ ЙОРК, 20. серпня. — Нюйорські банки, розглянувши положенне американських промислів, приходять до переконання, що сей рік заповідаеться дуже добре. Фабрики, вони кажуть, будуть іти добре й буде богато робіт.

ВСІ ВОНИ ОДНАКОВІ.

Харківські „В і с т и" з 21. червня в статті „Опять двадцять пять" відповідають на закиди московського визначного большевика Ларіна, які він помістив в московській „Правді" з приводу буцімто насильної українізації та недолі національних меншостей на Україні. Ларін, не розжвякавши добре справи встругав обидливого „розперезаного" фейлетона. Колиб справа скінчилася на тім, що люди посміялибся над безтолковим нападом, то щеб нічого. „Але згодом починається катавасія: приходять до редакції „малиї сії", що не розуміють усієї святощі справедливого гніву тов. Ларина на гнобительство національних меншостей на Україні і ставлять тобі прикрі питання: „Зясуйте, товаришу редакторе, чому то тов. Ларин так піклується долею проскурівських і благбазівських непачів, що їх змушують читати офіціяльну ґазету („Вісти"), і ні разечку не згадає про міліони українських селян під Самарою й на Кубані, що ще й досі не мають рідної школи?" Ларін певно забув і про те, що Жидам на Україні відведено на херсонських степах окреме царство, що Чехам відведено найврожайніщі округи, що Полякам, Москалям і т. д. залишено автономію рівну самостійности...

ВОРОЖКИ ДОБРІ ГРОШІ МАЮТЬ.

В Харківськім часописі „Селянська Правда" поміщений з ілюстрацією такий допис одного із українських сіл:

„Село Пальчики, Конотопської округи на Чернигівщині велике, а лікаря немає. Найблища лікарня за 9 верств.

Багато селян хворіє й усі вони звертаються до ворожок, що радять пити жаби, настояні на горівці, або закопати хворого-сонного по шию в землю, щоб злякався, коли прокинеться й инше".

„МУЗЕЙ БОРОТЬБИ УКРАЇНИ".

З ініціятиви професорів Українського Університету в Празі, в кінці червня біжучого 1925 року засновано „Музей боротьби України", де будуть переховуватися всі ті документи та речі, що мають відношення до історії України в 1917—1925 роках. Справами музею керує управа з академиком Ів. Горбачевським на чолі; директором його являеться проф. Д. В. Антонович. Незабаром вийде перше чесло „Вістей" музею, органу, що подаватиме інформації про життя Музею.

ПРОДАЮТЬ ЦАРСЬКИЙ ІНВЕНТАР.

Совітський уряд рішив продати частину інвентаря бувшого царського замку. По дуже низьких цінах продається дорогі меблі, вартости пів міліона рублів, багато гарних столиків, витворне білля а особливо багато правдивих перських диванів. Число тих диванів таке велике, що можнаб покрити ними простір 12 кільометрів довжини.

ТРУП НА ЗАЛІЗНИЧІМ ШЛЯХУ.

Між Мачушином і Жовквою найшли на залізничім шляху тіло 18 літ. Казиміра Лучайка, з Мачушина. Причина смерти невідома.

БРАТНЯ ДОПОМОГА!

Марево голоду виповзло зі своїх камінних нор та простелилося по галицькій і волинській волости. Сумом і горем окуталася наша рідна земля. Загроза смерти повисла над українським селом!

Звідки ждати їм помочі та порятунку?

Від братів з над Дніпра — з країни горя і муки за послідних 10 літ прислано 16 ваґонів збіжжа на поміч голодуючим на західних землях! Вони відняли собі послідний кусник хліба та післали його на ратованне своїх братів!

А що зробили ми, американська іміґрація?

Чи цей геройський примір і почуття національного обовязку наших братів не пригадає нам, що і ми сини тогож народу, що і на нас лежить обовязок помочі нашим нещасним братам?

Українські Громадяни!

Не допустім до цего, щоби на наші голови спало проклятте наших загибаючих братів і сестер!

Переведіть негайно збірку в вашій громаді на допомогу голодуючого села, а коли потрібно, скличте народне віче!

По всі інформації звертайтеся негайно до:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

БІЛА ҐВАРДІЯ ОРҐАНІЗУЄТЬСЯ.

Німецькі часописи приносять вісти з Парижа, що там орґанізуєтся російська монархістична ґвардія. Недобитки з військових та політичних кол стягає великий князь Николай Николаєвич. Має бути утворене формальне правительство Росії (!), ґенеральний штаб і— військові формації з мародерів Денікіна. Монархістичні болвани видно поглухли і посліпли на еміґрації, коли ще говорять сьогодня про „Росію" як цілість. Вона як така належить вже до історії.

ФАБРИКАНТИ ДОЛЯРІВ.

Львівська поліція арештувала: Вольфа Горна, Шмуля Авхмана та Давида Ґурштайна, які є заплутані в якусь неясну справу фабрикації банкнотів. Горн брав від своїх двох знакомих гроші на відбитку банкнотів по 100 зол., показуючи якусь дуже добру копію, а відтак оповідав, що гроші спалились від впливу хемічних квасів. Всі три скидають взаємно вину на инших.

МЕТРИЧНА СИСТЕМА В РОСІЇ.

Совітська влада оголосила введення метричної системи мір і ваг від 1. липня цього року. Влада накладає кари на купців, що не вживають метра і кільограма.

ДО УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ І ГРОМАДЯН В ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Українська Горожанська Громада повідомляє всі братства і товариства, що в неділю, 4-ого жовтня с. р. відбудеться загальний пікнік в Українськім Парку. Дохід призначений на голодуючих наших братів в рідним краю. Проситься стриматись із всякими іншими підприємствами на той день, щоби не пошкодити такій гарній цїли як поміч голодуючим. Проситься всі організації до як найчисленнійшої участи. Проситься всіх українських бизнесменів і тих, котрих то Українці підпирають, щоб поспішили з жертвами у віктуалах, а таксамо, щоби дарували відповідні річи на виграшки. Всі братства і товариства дістануть запрошення і білети до розпродажі, тож нехай той день злучить нас всіх в тім гуманітарнім ділі.

ХТО І ЯК УРЯДУЄ НА „КРЕСАХ".

Приїхав десь з „рдзенної" Польщі до Луцька пан Ціславскі і його назначили волосним писарем в Тростенці. Потім пігнали його звідтам і назначили до Чарукова. Скоро й там звільнили, а в останніх днях таки заарештували. Луцький староста Подвіньскі, що дуже опікувався Ціславским, хотів взяти його на поруки, але прокуратор на це не згодився. На другий день Ціславскі втік. З приводу цієї історії тепер оповідають: В Тростенській волости вкрав цей добродій з каси 300 золотих; служив він рівночасно в дефензиві і там, кажуть, прокрався; перенесли його до Чарукова і там вспів вже такого наробити, що раді нераді мусіли його звільнити. Щось там і старостові діла, що має маєтність (військову осаду) біля Чарукова, не в дуже добрім стані, про що мусів знати волосний писар, і ото староста хотів взяти його на поруки. Тимчасом наспіли відомости, що пана Ціславского і там десь в „рдзенній" Польщі шукають вже два роки за його примірні вчинки і прокуратор не хотів його звільнити навіть на таку високу поруку. Ціславскі втік. Чого доброго появиться в иншім повіті, чи „кресовім" воєвідстві і знов шукатимуть його два роки. Такі примірні службовці мусять колись направити „креси".

САМОХОДОМ ЧЕРЕЗ АФРИКУ.

З міста Капштату в південній Африці, доносять, що там прибув французький капітан Деленжет з жінкою, що перший переїхав цілу Африку з Альжиру на півночі аж до Капштату на півдні самоходом. Капітана привитали товпи людности. Він заявив, що від тепер можна вже завести сталу самоходову комунікацію здовж Африки.

І В ІРЛЯНДІЇ НЕ МОЖНА БУДЕ ПРОДАВАТИ І ПИТИ ГОРІВКИ.

З Лондону доносять, що ульстерськеї парлямент (Ульстер — провінція Ірляндії) має між своїми членами більшість прихильників закону про заборону продажі горівки. Президент ради міністрів Джеймс Крейґ, противник такого закона подається до димісії, і тоді закон буде певно ухвалений.

Перед новою сесією Збору Ліґи Народів у Женеві.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 20. серпня. — Ґенеральний секретаріят Ліґи Народів приготовив для Збору Ліґи Народів, який зачнеться 7-ого вересня с. р., просторе звідомлення, яке обіймає 100 сторін друку.

В сьому звідомленню подано тільки, що зробила Рада Ліґи Народів, або її комісії і ґенеральний секретаріят, задля полагодження резолюцій торічного Збору Ліґи Народів.

В звідомленню ще не подано звіту про розоружну конференцію, а також фінансової комісії, комісії невільництва, умового співділання та 34-ої і 35-ої сесії Ради Ліґи Народів.

В звідомленню подано м. і. до 1,000 зареєстровань міждержавних договорів.

Між іншими справами є там теж репорт про переселенне грецьких збігців з Туреччини і про фінансову відбудову Австрії й Угорщини.

НЕВДОВОЛЕННЄ З ПОЛЕКШ ДЛЯ БЕЛЬҐІЇ.

ЛОНДОН, 20. серпня. — Тутешня преса переважно невдоволена з вирішення бельґійського воєнного довгу в Америці, яке вважає занадто уступчивим для Бельґії.

Дневник Дейлі Мейл пише, що Анґлія досі лише платить, а не дістає звороту від своїх воєнних довжників і тому домагається, щоб Америка признала й Анґлії подібні полекші як Бельґії при сплаті довгу.

ВІДЕНЦІ І СІОНІСТИЧНИЙ КОНҐРЕС.

ВІДЕНЬ, 20. серпня. — Сьогодня вечір Відень трохи успокоївся, бо анти-семіти відкликали демонстрації, з уваги, що влада видала дозвіл фашістській орґанізації Гакенкройцлер скликати вселюдне віче в сю неділю пополудні.

Ворожий настрій віденських Німців до Жидів вплинув на се, що сіоністи на конґресі більше обєднались.

Головою сіоністичної орґанізації вибрано Нухима Соколова.

Уступивший голова Хаім Вайцман виголосив промову, в якій сказав, що палестинська політика тепер вже частиною світової політики. Він заявився за приязними взаєминами палестинських Жидів до тамошніх Арабів, і сказав, що Палестина мусить старатись, щоби ясно поставити своє відношення до Ліґи Народів.

ПІМСТА ЗА ЗЕМЛЮ.

МОСКВА, 19. серпня. — В селі Іванкові забрано землю старому селянинови Петрови Грачову і наділено нею других.

З пімсти за се він убив 17 осіб і спалив ціле село, а відтак втік у ліс. За ним шукає жандармерія.

ПАЛЯТЬ СЕЛА.

ФЕЗ, Мароко (Африка), 19. серпня. — Французькі війска зачали успішний наступ проти війск Абд-ел-Кріма. По дорозі палять Французи мароканські села і сіють терор серед населення.

ЖИЄ.

ШАНҐАЙ, Китай, 19. серпня. — Тут заперечують чутку про смерть манджурського провідника ґенерала Чанґа-Тсо-ліна.

МОНҐОЛИ І НАУКА.

УРҐА, Монґолія, 19. серпня. — Монґольське правительство звеліло експедиції Американського Музею Природної Історії, яка тут робила розкопки під проводом Роя Чеплена Ендруса, щоби покинула Монґолію, з уваги, що вона не додержала умови з монґольськими науковими установами, роблячи підозрілі поміри та аґітуючи проти „червоних большевиків".

Ендрус тепер в Пекіні, столиці Китаю, відки хотів вертатись сюди до дальших праць.

Його експедиция викрила ріжні стародавні знахідки над пустинею, яка є висохлим озером.

(Монґолія се великий але малолюдний край. Належала до Китаю, але Росія все старалась її відокремити. Недавно большевики помогли Монґолам проголосити у себе зболшевичений „лад". Місто Урґа лежить близко сибірської границі, недалеко Альтайського озера).

В МОСКВІ БУДУЮТЬ.

МОСКВА, 19. серпня. — Москва тепер виглядає відмінна від других міст Росії сим, що тут зачинають будувати нові будинки, нові трамваєві лінії, мостять улиці. На улицях видно теж трохи нових автомобілів. Більше вже склепів отворених, хоч порожних. Публика красше живе, бо трохи зодіта і не голодна. Ходить до образкових театрів і протрачує зароблений гріш в ресторанах.

Та сумна історія каже, що се тільки в Москві розбудовують, а в інших містах сього зовсім не видно.

МИРОВІ ЗАХОДИ РОЗБИВАЮТЬСЯ.

ПАРИЖ, 20. серпня. — Франція й Еспанія відкликали своїх мирових делеґатів, котрі ждали в Мелілі цілий місяць на мирові переговори з представниками Ріфів.

З уваги, що Абд-ел-Крім за той час не вислав своїх мирових делеґатів, відкликано делеґатів Франції й Еспанії і тепер обі держави хотять вести війну з Ріфами аж до крайного останку.

ЕПИСКОП ПОКИНУВ ПРАВОСЛАВЄ.

ВАРШАВА, 20. серпня. — Російський православний епископ Морозов з Вильни (столиці Литви, тепер під польською окупацією) оголосив у ґазетах, що покинув православну церкву і перейшов до католицької.

Його перехід приписують тут новому рухови, який стремить до [illegible] або до зменьшення розєднання між російською православною церквою і Римом.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокі числа три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ІСТОРІЯ ВСЕ ВІДОМСТИТЬСЯ

Події в Китаю повні великої науки. Взяти хочби для приміру справу Німців у Китаю.

Колись Німці належали до тих европейських народів, що захопили собі в Китаю упривілеоване місце на китайськім побережу та з нього старалися ростягати свої купецькі й політичні сіти по всему великому, а безсильному царству. Війна змінила все. Япан і другі союзники захопили признані Німеччині порти та постаралися о знищенне німецьких уплививів. Щоби вбити їх раз на все, аліянти повели через своїх агентів широку пропаганду в Китаю. Як звичайно буває з военною пропагандою, ворога представлювано в найчорнійшім світлі; Німеччина вийшла в сій пропаганді на викидка білої культури, а Німці просто чортами, з пекла родом, здібними на всяку подлість, зраду та жорстокість. Китайці не повірили всій пропаганді, але частині таки повірили.

Сю однак частину, яку вони приняли за правду, вони примінили не лишень до Німців, але й до других Европейців, ба навіть до Американців. Просто до всіх білих людий, бо як там їм можна переконатися, хто там Німець, а хто Анґлієць, а хто Француз. Для незнаючого ні одної з тих мов кождий білий чужинець „німець".

Зрештою, чи була яка ріжниця у поводженню Німця? Чи не заховувалися супроти Китаю й Китайців Анґлійці, Французи, Американці, так само, як Німці? Могли собі Анґлійці та Французи говорити про ріжницю межи анґлійською культурою та французькою культурою а німецькою культурою, але сі арґументи Китайця не бралися. Коли кождий Европеець захвалював тільки свою культуру та казав, що всі другі культури неправдиві, то Китаець признавав їм усім рацію; для нього всі европейські культури фальшиві, а правдива тільки одна китайська.

Наслідком війни проти Німеччини китайські Німці опинилися у виїмковому становищи. Всі другі европейські народи, які мали свої кольонії чи порти в Китаю, мали далі виїмкові права в Китаю; вони мали свої дільниці по китайських містах і уважалися за привілейованих панів. Вони не підлягали китайським судам ні другим урядам. Вони були виняті спід китайських прав та судилися своїми правами. Одні Німці були безправними чужинцями, які не мали своїх судів, які підлягали китайським судам і урядам.

Звичайно се ставило Німців спершу в дуже неприемне становище. Але з часом вони добачили й в сьому становищи певні користи. Правда, Німці вважалися низчими від других Европейців, але вони прецінь уважалися рівними з Китайцями. Вони були з ними на одній стопі, на уровені угнетених та покривджених, у порівнанню з упривілейованими панами з других народів.

Важні наслідки таких обставини проявилися підчас теперішної аґітації в Китаю. Як відомо, ся аґітація зміряе до увільнення Китаю зпід уплививів чужих держав. Вона звертається проти чужинців, головно проти Япану, Анґлії й Америки. І ось серед сеї аґітації Німці побачили, що їм дуже вигідно зазначувати свою приналежність до свого народа. Як доносять з Кантону, кантонські Німці впали на думку носити на своїх рукавах перепаски з китайською написю, означуючою Німця. Погорджуваний від війни Німець, проти котрого цькували всіх аліянтських аґентів, зазначуе публично перед цілим світом, що він належить до того народа, якому в Китаю не належуться спеціяльні права. Видно, се Німці вважають поплатним.

Японці й Анґлійці занепокоені сею популярностю Німців, але кромі репетування в своїх ґазетах вони проти сього нічого путнього зробити не можуть. Вони безсильні проти мстивої історії, яка скорше чи пізнійше карае кождий народ, кожду державу за гріхи, поповнені зі себелюбства, гордині, жадоби слави або наживи.

УКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДЯНИНЕ!

Коли читаеш, що старому краеви грозить страшна руїна від голоду, повени та ляцького насильства, то памятай, що на тій землі жили Твої батьки, що там живуть Твої Рідні!

Коли читаеш, що скровавлена Рідна Твоя земля в голодових судорогах благає помочі для немічних дітий, інвалідів та старців — то тям, що вона звертається до Тебе!

Коли читаеш поклик до американської іміграції — то знай, що Тебе особисто закликають стати в ряди тих, які бажають волі Рідному Краеви.

Закінчуючи серпневу збірку кличемо до Тебе український читачу: Твоїм обовязком помогти братови! Хай в списку жертводавців на поміч інвалідам, сиротам, голодним селам, Рідній Школі та Просвіті не бракне Твого імени.

Всі зібрані жертви пересилайте негайно на закінчення серпневої збірки до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN STR., PHILADELPHIA, PA.

ЛІКВІДАЦІЯ КОМНЕЗАМІВ

Комітети незаможних селян, або скорочено Комнезами, були головною опорою большевицької влади на селі. Але ця опора дуже підгнила, підлягла розкладови і стала для влади невигідною і непотрібною під оглядом політичним і незвичайно шкідливою під оглядом економічним. В большевицькій пресі ведеться тепер дискусію на тему про ліквідацію Комнезамів. Орган ЦК. КП(б)У. „Коммунист" рішуче домагається повної ліквідації Комнезамів, „цього пережитку военного комунізму і консерватора його традиций." Комнезами — пише „Комунист" — обеднують лише невеличку частину селянської бідноти, яка не користується ні політичним, ні тим більше господарським авторітетом у запопадливого селянства, що становить переважаючу більшість села і становить центральну ґрупу для всеї нашої праці над піднесенням продуктивности селянського господарства.

Орґанізації Комнезамів, як „боеві орґани военного комунізму" — пише далі „Коммунист" — в минулому дуже добре себе виправдали. Але тепер вони становлять поважну перешкоду справі маеткового нагромадження в селянському господарстві, справі розвитку продукційних сил на селі. Зовсім не припадково Комнезами в більшости не зрозуміли і не зрозуміютюь необхідности поеднання незаможників з середняками, не припадково вони не розуміють останніх рішень партії, бачуть в цих рішеннях кривду для себе, ухил партії від незаможників і т. п., бо вони родились, виросли і загартувались в умовах замкнутого товарообміну, отже не можуть стати орґанізаціями розвитку базарно-товарових відносин, на боротьбі з чим вони були орґанізовані і виховані. Тому ліквідація Комнезамів є необхідністю і „це ми повинні сказати прямо і отверто."

До останніх слів „Коммуниста", на чім зросли і виховались Комнезами, треба додати, що ці орґанізації виросли на боротьбі з мнимою контрреволюційністю господарного, заможнійшого селянства, яке було віддано Комнезамам на розграблення, чи-то „розкоркулення." Комнезами „куркулів розграбили, але самі зі становиска незаможників не вибились; „куркулів" терором від громадських справ усунули, але самі показалися неспосібними до ведення тих справ, а в результаті — загальний упадок сільського господарства і розклад низових орґанів влади, які стратили найменший авторітет у населення і стали огнищами злочинів і марнотравства громадським добром. Такі результати дала „клясова" політика на селі. Її хотять тепер зліквідувати. Давно вже треба було це зробити. Але ліпше пізно як ніколи. Тільки чим вона буде замінена?

НА БУДОВУ НАРОДНЬОГО ДОМУ В БУЧАЧІ.

(Письмо з Бучача).

ЗЕМЛЯКИ:

Всім Вам відомо, як живеться нам тепер в старім краю. Хуртовина военна знищила нас матеріяльно. Щоби не загинути яко нація, мусимо орнізуватись і обеднатись, бо грозить нам польонізація. Нан з міст витискають чужинці. Отже мусимо боротись о кожду пядь землі. В місті Бучачі завязалось перед кільканайцяти роками товариство Міщанське Братцтво, яке постановило собі обеднати усе українське міщанство в Бучачі. Ідучи за словами великого учителя нашого Тараса Шевченка, що „В своїй хаті, своя правда і сила і воля," товариство Міщанське Братцтво в Бучачі набуло недавно на власність розвалини дому „Русскоі Бурси" в Бучачі, щоб на тих розвалинах побудувати „Міщанський Народний Дім", в якому містилась би домівка товариства „Міщанське Братцтво", „Українська Захоронка," „Міщанська Кооператива" враз із відповідною салею для вистав аматорських, зборів і концертів. Та не маючи змоги зібрати серед місцевого населення усеї потрібної на будову суми, звертається Виділ Товариства Міщанське Братцтво в Бучачі до Вас Земляків з горячою просьбою помогти нам вибудувати Міщанський Народній Дім в Бучачі.

Ласкаві датки просимо вислати на адресу:

Михайло Бабій, Бучач, Східна Галичина.

За Виділ Товариства Міщанське Братцтво в Бучачі:

Михайло Береза, голова;
Др. Іларіон Бощорків, м. гол.;
Михайло Бабій, скарбник.

ПОКЛИК

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА БЕНЕВА, ПОВІТ ПІДГАЙЦІ.

Читаючи тутешню українську пресу, час до часу находимо звідомлення про те, як селяни-емігранти із сусідних нам сіл мають тут зорґанізовані комітети, котрі займаються несенням помочі своїм селам в культурно-просвітній праці. Декотрі з них вже навіть вислали досить поважні суми гроший до краю. А що зробили односельчани з Беневи до сього часу тут для просвітної справи свого села?

З жалем приходиться сказати, що дуже мало. Тому, щоби бодай в части направити так важну справу, котра до сього часу була нами занедбана, ми односельчани села Беневи, пов. Підгайці, отсим взиваемо на збори своїх односельчан на день 30-ого с. м., в неділю пополудни о 2-гій годині в Українськім Народнім Домі при 217—19 Іст 6-ій улиці в Ню Йорку, Н. Й.

За тимчасовий комітет:
Іван Содомора,
Сем. Чупко.

P. S. Для громадян з Беневи, котрі далеко від Ню Йорку і не зможуть прибути на збори, щоб довідатись про нашу роботу в висше згаданій справі, подаемо слідуючу адресу:

John Sodomora
222 E. 3rd St., New York, N. Y.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Буґера, Стратфорд. — Новинку дістали. Зужили. Спасибіг.

Марія Галяс, Вунсакет, Род Айленд. — Іпостать Тараса Бульби і головні події в повісти Гоголя видумані. В ньому письменник хотів зобразити тип козака, себто, як виглядав козак.

Бувший парохіянин, Дітройт, Миш. — Дописі не можемо помістити, бо ми в ґазеті не даемо місця на релігійні суперечки. Коли сі, про яких пишете, большевики і безвірці, а належать до церкви, то може ще з них будуть люди.

З НОВИХ ПОДІЙ ТА ІДЕЙ.

Боротьба з малпою.

Живемо в країні, де боротьба за наукові ідеї залишається покищо в царині теорії. Люде, які терпіли би за наукову правду зустрічаються у нас хіба в книжках. У життї вони були би що найбільше чудаками. Байдужність до наукових ідей заступае у нас свободу думання.

Тому з почуванням збентеження читають у нас звістки, що вся Америка цікавиться процесом молодого професора Скопса, який відповідатиме перед судом за те, що зважився викладати своїм ученикам дарвінівську теорію походження. Судовий процес за науковий виклад! — що за бюрократична формалістика! Коли у нас проганяють зі служби професора, то бодай найдуть для цього якийсь поважний мотив: політика, участь у таемній заговірній революційній орґанізації.

Америка є країною молодої культури, яка реаґуе на всі ідеї з палом молодиків. Зріст винаходів та поширення автомобілів між простолюддям не є в ніякій суперечности з фактом, що істнують там великі держави, які мають свою провінціонально-добросердну культуру, глибоко пересвідчену про свою вищість над усіма иншими. Є в Північній Америці держава Теннесі, а в ній панує закон, що теорії анґлійського природника Дарвіна суперечать релігії, і тому вони не мають права вступу до всіх шкіл. Аж ось найшовся 23-літній професор Скопс, який є завзятим оборонцем теорії про еволюцію і вважав своїм обовязком виложити її своїм слухачам як наукову правду. Його звільнили з посади. Счинився американський скандал і світова сензація, гідна всіх вакаційних телят з трьома головами. Містечко Дейтон, з 5,000 мешканцями перемінилося у величезну циркову арену, куди зїзджаються тисяці цікавих, палких оборонців біблії та Дарвіна. Як відомо: біблія є підставою безлічі релігійних американських сект. А з огляду на те, що кожна з американських держав має необмежену владу творити власне законодавство — і що між творцями законів попадаються надто часто релігійні фанатики, чимало з держав увело т. зв. „малпячий закон", звернений проти теорії Дарвіна.

Сам процес нагадує середньовічні прилюдні суперечки про релігійні проблеми. Влада держави Теннесі прикрасила величезну судову салю, спеціяльно влаштовану, ріжними моральними надписами, щоби зміцнити настрій присутних у бажанім дусі.

„Читай що-дня біблію" — ось пригадки над головами суддів, які мають рішати про вибір між Дарвіном і Мойсеем. Усі довколичні села та містечка аж тудять від натовпу часописних кореспондентів, фотографів, адвокатів, професорів, членів наукових товариств і... карикатуристів. В імені уряду як прокуратор обвинувачуватиме молодого вчителя славний американський політичний діяч, що тричі був демократичним кандидатом на президента Злучених Держав: Віліям Бріян. Який характер має процес, можна уявити собі на підставі такого характеристичного факту: — коли тільки „срібноустий" Бріян зліз з вагону, у супроводі великої юрби маніфестантів та згуку фанфар, поїхав до міської думи і там виголосив огнисту промову: „Ось день, на який я ждав нетерпляче. Починається поединок на життя і смерть між Еволюцією і Релігією. Коли перша переможе, то це означає смерть другої, тому, що обі вони, поруч себе, існувати не можуть". І прирівняв містечко Дейтон з Вифлеемом та Назаретом.

Слід пригадати, що держава Теннесі не є единою, яка у фанатичнім назадництві переплутує наукові теорії з релігією. Її прокуратор не забуде пригадати присяжним суддям, що такий самий закон обовязуе в державах Оклягома, Півн. Кароліни, Тексасі, Флориді та Кентукі; з 48 держав — 15 стоїть твердо на ґрунті т. зв. фундаменталістів — оборонців мертвої букви біблії. На судовій салі священик великої церкви баптистів у Ню Йорку, Мекой, називае „евангелію" — воротами пекла, а голова Т-ва Національного Промислу заявляе, що в особі вчителя Скопса мають судити представника атеїзму, комунізму та большевизму.

Процес, в якому мають рішати вірність чи хибність наукової теорії, нагадує „match" копаного мяча, якому приглядається юрба розгорілих до пристрасти спортовців. Звичайний професор, який повторив своїм слухачам зовсім не нову теорію, став на мент славним дешевою ціною. Він має великих адвокатів, що ще раз пітнітимуть над науковими доказами про еволюцію, які треба буде викладати так популярно як слід у глухій провінції. Хоча питання біблії як джерела единої правди, обовязуючої для всіх царин знаття та життя, є для деяких американських сект питанням, що заколуплює їх серце, проте у цьому процесі грають ролю ще й инші, менше чисті елементи, як проблеми віри та науки. Політичні діячі та адвокати не знехтували нагодою, щоби роздути малий інцидент до розмірів стоустого скандалу. Нема сумніву, що цього рода процеси є вже в нас пережитком.

В европейських державах такі конфлікти подекуди вирішені повним розмежуванням царини релігійного життя і наукової праці. Релігія, що є предметом віри, не потрібує почувати себе загроженою з боку поодиноких наук, які доходять до своїх правд шляхом розумової аналізи, невпинно доповнюваної у своїх методах та поправлюваної у своїх висновках. Та з другого боку характеристичне те, що свобода навчання загрожена у деяких европейських країнах зі зовсім иншого боку: поодинокі царини стають залежними від законів, сотворених в атмосфері національного фанатизму та політичної боротьби. Політичне засліплення заступае релігійне сектанство. Професорові вільно доказувати, що предками такого-то народу є люде не зовсім чистої крови.

Теорія людської еволюції не є така проста як у шкільнім викладі, якого висновок може вразити у гордости деякі надто чутливі одиниці, пересвідчені про свое безпосередне божеське походження. Спроби, щоби всі життеві явища підтягнути під один еволюційний закон є покищо такими самими спробами як віра деяких фанатиків, що шукають синтези всіх релігій, щоби задовольнити всіх людей одним суцільним світоглядом. А проте якнайменше обмеження людей, які науковими ідеями хотять доповнити свій світогляд, видається нам нині насильством, що має в собі відгомін середновічних часів. Всі найбільше живучі проблєми нинішньої біольоґії, звязані з такими питаннями як: процес унаслідження прикмет дітьми, явища розяснювані селекцією або змінністю орґанізмів, функціональне приноровлювання, тощо, мають свої безпосередні нитки з теорією дарвінівської еволюції.

Не диво, що державний розпорядок, який вирішує всі ці питання аподиктичним наказом, є замахом на свободу наукових дослідів і свободу індивідуальних пересвідчень. І ясно, що вислідок цього процесу може хвилювати хіба американських фанатиків. Яке це має значіння, що якась глуха американська держава вважає Дарвіна не вченим, а Антихристом? Цікаве хіба те, що є ще нині культурні люде, яких не вражае думка, що зродилась з пороху і в порох обернуться, а обурює їх походження від малпи. На нашу гадку: вся суть сучасної проблеми вже не в тім, чи людина йде від малпи а в тім, чи йде до неї.

Ор. Ор.
(„Діло").

„НЕ ПУЙДЗЕМИ НА КРЕСИ!"

„Ржечпосполіта" приносить відомости, що польське селянство з корінних земель Польщі домагається щораз острійше земельної парцеляції в корінній Польщі, на місцях і виступає з кличем: „Не пуйдземи на креси". Розумно роблять польські хлопи, бо певно знають, що на тих кресах не завсіди медом запахає.

КАРТА ЗМІНИ АДРЕСИ.

Хто зміняе свою адрес у,нехай долучить почтову марку за 10 центів і вишле сю картку на адресу:

"SVOBODA"; 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

До Адміністрації „Свободи":

Залучаючи почтову марку на 10 центів прошу змінити мою адресу.

Моя стара адреса була:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

Нова адреса є:

Число відділу..........
Імя ....
Улиця ....
Почта ....

ТА НЕ СУМУЙ, УКРАЇНО!

(Присвята голодним селам Західної України)

Україно, люба Нене,
Чом ти засмутилась?
Де краса твоя поділась?
Чом так зажурилась?

Чом не живеш як давнійше
Повною красою?
Дітий своїх не голубиш,
Чому не говориш?

Не живеш ти як бувало
За часів козацтва;
В тебе була воля, слава
Хоробре юнацтво,

Бо я, діти, у неволі,
В'кайдани закута,
Кровю, слізми я полита
Та світом забута.

Терплю тяжко у неволі
Злидні, всякі муки;
Діти мої дрібнесенькі
Простягають руки.

Просять хліба, щоб їм дати,
Щоб нагодувати,
Щоб від смерти ратувати
Та жити їм дати.

Плачуть мої любі діти,
Сльози висихають;
Нема вже в них більше сили,
З голоду вмирають.

Ворог лютий ще лютує
Та з мене глузує,
Що я гину, умираю,
Мов сього не чує.

Та не сумуй, Україно,
Не проклинай долі;
Маєш більше синів своїх,
Що ростуть на волі!

Тобі вони допоможуть
Кайдани пірвати;
Дітий твоїх накормити,
Славу відзискати.

Ню Йорк, Н. Й., 28. 8, 1925.

М. Олексів.

ПАМЯТИ Д-РА МИХАЙЛА КОРОЛЯ.

Мені годі було прибути на похорон д-ра Михайла Короля в Жовкві, щоби віддати належну Йому останню почесть, — тож цим способом хочу згадати Покійного, котрого я високо поважав.

Особа д-ра Михайла Короля представляє нам зразковий характер чесного чоловіка, доброго громадянина та дійсно заслуженого народнього діяча. Я пізнав Його як члена студентського товариства „Академічний Кружок" у Львові, в році 1878. Вже тоді шанували ми Його як одного з найбільше поважних товаришів. Він належав тоді до твердих старорусинів та недовірчиво осуджував змагання нашого народнього (українофільського) сторонництва, але проте відносився з пошаною до наших політичних переконань. Зате й ми Його шанували.

Опісля відбув Покійний „паломницьку" поїздку в Росію; там переконався наочно про шляхи русофільської політики і цим вилічився з русофільства та станув на становищі, що тільки власною працею на рідній ниві добудемо собі кращу будучність. Він узнавав окремішність нашої нації від російської, та безпощадно нищив тих всіх „мошенників" — як казав — що за гроші продавали честь і добро народу. Тут вистане згадати Його боротьбу проти розтрати майна „Общого рольничо-кредитного Заведення" у Львові.

Та головним пунктом, що ділив Михайла Короля від нас, це була „фонетика", з котрою Він не міг погодитися — добачуючи у фонетичнім правописі: затію впровадження польського азбуки і польонізації нашого народу. Не зносив Він також радикалізму з його демагогічними кличами, — приписуючи такій пропаганді деморалізацію народу.

Пригадую собі молодого д-ра Михайла Короля, як Він в р. 1883 завзято промовляв на вічі Русинів міста Львова проти „чорного духовенства", що мало вийти з реформи нашого Чина оо. Василіян, відданої в руки Єзуїтів. Недовіря до цеї реформи було загальне і др. Михайло Король був викладником цих почувань. Опісля інакше сталось, як думалось. Один з перших реформованих Василіян о. протоігумен Пл. Філяс був Його сердечним товаришем аж до смертної постелі...

З кінцем вісімдесятих років минулого століття осів др. Михайло Король в Жовкві, де отворив адвокатську канцелярію, то з д-ром Сильвестром Дрималиком держав жовківський повіт, пропагуючи потребу консолідації партій, щоби одержати одноцілий фронт супроти політичного противника. Була це політика свого роду. Він поборював русофільство, хоча не виступав назверх як Українець. Поборював „нову еру" в девятьдесятих роках минулого століття, — бо побоювався розбиття народного фронту проти Поляків. Виборча акція проти самоволі намісника графа Казимира Баденьо викликала карний процес проти д-ра Короля, в котрім др. Евген Олесницький обняв був оборону Покійного і виказав безосновність каригідних посуджувань цього поважного народного діяча. Отся подія наблизила д-ра Короля до нашої національно-демократичної партії.

При перших виборах з загального голосування в р. 1907 вийшов др. Михайло Король знова послом до парляменту та з групою старорусьских, в дійсности вже русофільських послів вступив був до спільного „руського" парляментарного клюбу, бажаючи згідної праці з українськими послами. Але до спільної праці в парляменті не дійшло, бо це не було по дорозі сторонництву Володимира Дудикевича, що обстоювало національне русофільство і брутально накинулось було на Покійного за Його українофільську політику. Др. Король переніс на собі тяжкі зневаги русофілів, але під команду Дудикевичівців не пішов і в році 1911 не приняв мандату до парляменту з рук своєї давньої партії.

Отсе була зворотна точка в політичному життю д-ра Михайла Короля. В р. 1913 стає Він самостійним кандидатом на посла до сойму і по виборі переходить до нашої національно-демократичної партії та стає Українцем без застережень...

Др. Михайло Король причинився до поборення фальшивої тези, наче в Галичині живуть дві нації „русскі" та засвідчив своїм життям, що тут живе тільки одна „руська" нація, яка зветься українською...

Від того часу перебув Він з нами інвазію російських військ до Галичини, та опісля достойно виконав свій обовязок повітового комісаря Жовківщини і перейшов тяжке лихоліття намаганої відплати з боку політичних противників...

Жив довго, — бо не одно перейшов, поборов і добре зділав, та придав би ся нам іще довше — в сучасних обставинах... Та він жити буде між нами, як схочемо мати перед очима характерну стать Михайла Короля, що вказує нам: як виховувались і виковувались у боротьбі життя — Українці на галицькій землі, та як виростали справжні діячі за волю українського народу! Вічная Йому Память!...

Др. Кость Левицький.

БОРОТЬБА ЗА „РІДНУ ШКОЛУ".

Поляки в Німеччині ведуть завзяту боротьбу за свою Рідну Школу. Останий зїзд польських шкільних товариств в Німеччині ухвалив перевести в осене бойкот німецьких шкіл, якщо Німці й дальше будуть нищити польські школи.

Іван Франко.

ЧИМ ПІСНЯ ЖИВА?

Кожна пісня моя —
Віку мого день,
Протерпів її я,
Не зложив лишень.

Кожна стрічка її —
Мізку мого часть,
Думи — нерви мої,
Звуки — серця страсть.

Що вам душу стрясе,
То мій власний жаль,
Що горить в ній, то це
Мого сліз хрусталь.

Бо напятий мій дух,
Наче струна тим:
Кожний вдар, кожний рух
Будить тони в нім.

І дарма, що пливе
В них добро і зло, —
В пісні те лиш живе,
Що життя дало.

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА ТЕШІВНИЦІ, ПОВІТ СКОЛЄ.

(Допись з Рейсин, Вис.)

Дорогі Браття і Сестри:

Я одержав лист від наших громадян з рідного села, на котрім прибита печатка читальні Просвіти. На мітингу 158 від. У. Н. Союза тут в Рейсин я прочитав сей лист своїм товаришам і вони радо згодились помогти читальні в нашім селі Тешівниці.

Жертвували на мої руки:

Дзидзан Андрій $10.00; по $5.00: Тімо Олекса, Домінік Мельник; по $2.00: Ступак Михайло, Щупиний, Андрій Галів Олекса, Корчинський Василь; по $1.00: Михайлишин Павло (Гринів), Саблаташ Стефан; по 50 цнт.: Жукевич Михайло, Панасюк Василь і Росляк Іван. Разом $31.50.

На дзвони зложили по $10.00 Дзидзан Андрій і Саблаташ Стефан.

Разом $51.50.

Ті гроші я вислав чеком на подану адресу.

Читальня Просвіти в Тешівниці, повіт Сколе, прислала отсе письмо на адресу А. Дзидзана в Рейсин, Висконсин.

Поклик до односільчан з Тешівниці, пов. Сколе, котрі перебувають в Джерзи Сіти Н. Дж.:

Дорогі Товариші і Товаришки: Коли перечитаєте повисшу просьбу, застановіться над нею і подумайте, чи в нашім рідним селі потрібна своя хата, до котрої мають сходитись наші громадяни, котрих ми полишили в тяжкій неволі. Як самі знаєте, наше село мале; заледви 50 нумерів, а бідне на всі околиці села. Тямите Товариші, як ми при помочі о. Богачевського в 1900 році побудували читальню, де містилася і крамниця, котра існувала аж до 1914 р. Підчас світової війни наші браття не могли утриматись тому, що всі здібнійші пійшли на війну, котра шаліла до 1918 року. По упадку Австрії наші браття стануть в ряди української армії, котра боронила свій рідний край завзято перед відвічним ворогом. Наші браття мусіли вступитися перед перевисшаючою силою ворога. Котрі ще були здорові втікли закордон, а котрі зістали, вічними каліками, ті повернули до свого бідного знищеного села. Ті бідні каліки і старці, повернувшись, не мали змоги відбудувати знищену ворогами нашу читальню Просвіти. Думали собі що за пару літ вдасться дещо поправити, хоть дах накрити, і того не можуть. Наложили на наших тяжкі подки, ріжні данини, а до того ще впала велика повінь котра не лишила нічого тільки пісок і каміння. Де була пшениця і жито і все що було, пішло з водами. Я знаю, що Ви, Товариші, тут в Америці не відмовили на подібні ціли для других і помогли, тож і другі Вам також не відкажуть своеї помочі. Давали ми другим, а тепер даймо своїм і не поскупім, а пішлім, скільки хто може. Виберіть межи собою комітет і візьміться до діла. Вас там около 10 в одним місті Джерзи Сіти, тому я маю повну надію, що в десятеро тільки зберете як я тут. Я вже зібрав $31 і 50 центів. Дорогі краяни: Я відзиваюсь до Вашої совісти. Ви дуже добре знаєте, що читальня і крамниця нашим браттям конечно потрібна. Тут кличу до Вас всіх: Спішім з помочю; подумаймо як то мило буде нам почути з рідного села від наших братів, що ми їм помогли відбудувати нашу читальню Просвіти, в котрій ми колись ставали в ряди і з котрої виходили в рядах не село на громадську площу, на вправи. Не забудьте за те велике діло.

Дорогі Товариші і Товаришки, прошу Вас ласкаво сю справу не відтягати, а як найскорше до діла взятись. Хто дає зараз, то два рази більше дає. Памятайте, не забувайте за своє рідне село Тешівницю!

Андрій Дзидзан,
член 158 від. У. Н. Союза
1921 Jay Eye See Ave.,
Racine, Wis.

Павло Лисяк.

НЕНАДІЙНА СТРІЧА.

(Спомин).

Мені довелося зустрітися з ним. І то зустрітися так ненадійно і серед таких дивовижних обставин, що я майже горю від нетерплячки, щоби їх розказати. Ось як воно було:

Якось тому два роки в літі я мусів бути по діловим справам на одній із хребтів Середніх Карпат. Чи пак — не я сам, а ціла урядова комісія, якої завданням було обійти і оглянути старезний, величезний, непроглядний бір карпатський — такий, про який звичайно тільки читається в таємних описах природи, але про який рідко хто знає тай серцем чує, що він є тут-же, поруч нас, в наших горах — і... який самому врядигоди оглядати можна...

Щодня цей бір тепер простягає свої темні, густі, широчезні рамена до мене. І ранком, коли встаю, і за дня, коли сонце, немов ростоплена золота брила сипле пригорщами палючий приск у лице, і нічю, коли темна глибінь неба, вибита міліярдами жевріючих цвяхів — навіває в душу важкі думки про безмеж і незбагнутість всесвіту... А все на обрію неба, з півдня. Здовж гірського хребта — тягнеться і тягнеться і кінця йому немає — темний бір карпатський, Отрит. А на нім — раз легкі вглиблення і кітловини, то знов — бистрі підйоми вгору, які здалеку, з невисловленою ґрацією і легкохвилястим ритмом обливає течія щойно ступившого на світ — молодечого Сяну. Він наближується до Отриту недалеко Журавина і Смільника, а прощається з ним аж біля Хревту. Самий-же гірський хребет виглядає так, начеб дальші, поменші хребти зі заду післали його назустріч ще вищому хребтові з переду. Оброслі груди Отриту виставлені прямо до замрілих і снігом вкритих берегів Високого Бескиду... Що далі — Бог святий не провідає... Тамтуди хіба тільки орли пролітають...

Коло Хревту хребет Отриту доходить до найвищої височини і тут при виступі Сяну вриваеться бистро. Гірська партія сама собою уявляє природну твердиню і такою вона була в перших початках світової війни. Там йшли довгими тижнями криваві бої за „коту 606", і ніхто не в силі порахувати десяток тисячів голов, які тоді впали в цих боях. Ще й сьогодні видко в лісі на кождому кроці сліди страшних тодішніх карпатських боїв. Збіч гори поорана здовж і поперек стрілецькими ровами — тепер вже засуненими і обваленими, деякі-ж частини ліса виглядають так, начеб по них пройшов дикий цикльон... Ніхто не всилі опертися страшному враженню, коли нагло побачить перед собою величезні частини ліса з мертвими ялицями, котрих верхи ще й тепер порозщіплювані так, начеб з них хто хотів поробити мітли. Це так густий град шрапнелів і ґранат „обробляв" днями і ночами тихий до того часу карпатський ліс... А крізь сніги і проваля і замерзлі потоки пнялись вгору темні кольони військ... І пропадали в снігах... у карпатських„ білих гробах..."

Але покищо ніхто з товариства не знає нічого про це. День напрочуд ґарний, немов вимріяний. На небі ні хмариночки. Повітря чисте, аж прозоре, просто скляне. Тому й гори довкола, й цілий овид немов близько перед нами, ось тут перед руками. Розпечена земля дише пяною літньою жагою і ми всі трохи пошоломлені і з гострими ударами у висках, але з головами легкими немов перце —повагом піднімаємось вгору... Вже стежинка впадає в тьмавий отвір бору... Видно ліворуч вдолі кусень срібної стяжки Сяну. Ріка повертає круто вбік і немов скорчений палець руки вдзьобується в гірський провал. Там вона і пропадає — кидаючи на прощання мерехтіння мінливої луски... Зате північний рубець обрію виглядає зовсім, як величава театральна ґалерія. Тут — одно вглиблення, ґусте, темне, аж смараґдове і в ньому на подобу ластівячих гнізд купка бойківських хатин. Це село — сховане в одній льожі і дивиться цікаво на широку рівнину вдолі. І знов — друге таке саме село і в такій же льожі. А потім трете і четверте. Здається, — якби була чарівна сила, можнаб скочити з Отриту на протилежний бік понад безмежну площину піль низько вдолі і звідтам знов назад...

Тимчасом решта товариства вже давно пропала в лісі. Пускаюся здоганяти їх. Роспалена голова прохолоджується. Думки стушовуються, — а густий бір зачинає важко промовляти... Чи чуєте?... Верхами ліса промайнув сильний подув вітру. І враз з німих грудей соток і тисячів ялиць видирається на світ сумний, жалібний, дріжучий стогін. Від цього кров у жилах мерзне. Стривожений зір шукає опертя довкола. А тимчасом мабуть хтось гонить скоро прожогом десь за плечима... Ясні проміння губляться в сутінках між муром дерев. Мимохіть приспішуєш хід...

Зліва сутінок щораз більше прояснюється. Дерева рідшають і спровола з поза них зачинають виглядати якісь невиразні знаки. Через кілька хвилин — таємниця прояснюється. Це кладовище. Одно з безчисленних воєнних кладовищ, що і досі остались видимими знаками страшного воєнного лихоліття, яке так довго мучило нашу землю. На склоні гори, нахиленім до південного сходу — кременястім і широкім, простяглись непроглядні ряди невеличких, одноманітних хрестиків. Ці хрестики повстромлювані в землю в рівних відступах від себе і творять на всі боки, куди тільки глянути — прості лінії, немов на грудях...

Так отже тут сплять вічним сном сотки молодих людей?... Стадо думок, немов чорні галки, налітають нагло з усіх усюдів на голову... Але все таки якась по рабськи таємна злорадність нашіптує до вуха: „А бач!... Тамті тут... А ти?... і справді? Яке диво, що ще хтонебудь виховався досі?! Ба! Але чому одні виховалися, а тисячі і міліони инших на віки погибли?... Ось страшне питання, яке і собі нагло виривається із глибин душі. Сотки цих могил, які тут порстяглись довкола, криють під собою стількох або й більше недавно ще живих, молодих тіл. І вже ніколи, ніколи ні одно з них не буде між нами... Всі мрії, всі бажання, всі замисли, пристрасти і сподівання — все те на віки пропало... Чужий, дикий, ненажерний молох скосив їх — а чому, завіщо?... Чи хтонебудь із них у мент смерти думав про це?... Дивіть! Вся природа довкола живе... Високо в небесах ваготить ледве помітна точечка... Це мабуть яструб ... А під ногами: зелені пальці листків хитаються тихо під подувом вітру. І все инше. Все достоту тут живе, пяне від втіхи самим існуванням, а тільки... І знов думка, немов хворий привид повертає до попереднього...

Пригляньмося близше... Деякі хрестики вже зачинають хилятися вділ. На богатьох — вітер, слота і сніг постирали напис. Ої цього кладовища ніхто не стане плекати... Заждіть: ще трохи, ще деякий час і помало всі хрестики повростають у землю. Згодом і написи зітруться, а ще згодом ліс мабуть сам засіє зелену ґрунь і тут, де було кладовище, зачнеться нове життя... — молодіялички... Так воно буде...

Ось!... Збоку заходить виступ ліса. За ним далі кладовище. Тут споміж купки ялиць — одна яличка, начеб з цікавости вибігла з ліса на рівну площу подивитися: що діється і що робиться довкола?... Сама росла, пишна, густа, крислята... Під нею також могила... І я без надуми сідаю поруч...

Зір мимохіть паде на малу табличку, прибиту до хрестика... Що воно?... Зриваюся на ноги... Так, справді!... На табличці виписане латинкою імя і назвище і день смерти добровольця Степана Крутія, такого то полку і такої компанії... І більш нічого.

І я машинально повторюю імя: Крутій, і немов на яві нагло ввижаю перед собою стать погибшого товариша... як живу... як живу...

А він там лежить і досі!...

ЧИ ВИ Є ПЕРЕДПЛАТНИКОМ

„СВОБОДИ"

КОЛИ ЩЕ СЕЇ ЧАСОПИСИ НЕ ПЕРЕДПЛАЧУЄТЕ, ТО ЗАЧНІТЬ ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ЇЇ СЕЙЧАС.

„СВОБОДА" є найбільшою зі всіх українських часописий в новім і старім краю.
„СВОБОДА" виходить кождого дня з вимкою неділь і свят.
„СВОБОДА" подає цікаві новини американські і краєві.
„СВОБОДА" також подає найдокладнїйші відомости в тепрішних подій в старім краю.

ПЕРЕДПЛАТА ВИНОСИТЬ:

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ НА ЦІЛИЙ РІК	$ 7.00
„ „ НА ПІВ РОКУ	$ 3.75
„ „ НА ТРИ МІСЯЦІ	$ 2.00
В ДЖЕРЗИ СИТІ, КАНАДІ І ЗА ГРАНИЦЕЮ:	
„ „ „ НА РІК	$10.00
„ „ „ НА ПІВ РОКУ	$ 5.00
„ „ „ НА ТРИ МІСЯЦІ	$2.75

Звертається увагу, що на кредит нікому не висилається часописи.

„SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

НЕН-МОЙ.
(Корейська казка).

Жив у Сеулі один придворний пророк, на імя Шо-Син-Дуй. Він був дуже бідний. Одного разу ішов улицею і побачив якогось чужинця, на імя Ні-Тонон, що кричав:

— Торadi, торaді (салатовий корінь)! Вязка за кекешу!

Шо-Син-Дуй, яко пророк, зразу пізнав, що се не торaді, але дорогоцінний корінь, що гоїть усі хороби*).

— Я куплю у тебе весь кіш; неси за мною.

Шо-Син-Дуй нагодував його обідом, пустив до дому і на прощанне сказав йому:

— Чи маєш іще такий корінь? Принеси, я весь куплю.

— Я маю, скільки хочеш. — Ми його не садимо, а він глушить весь наш город.

— Принеси його весь.

Ні-Тонон носив цілий місяць, поки не переніс усього, а Шо-Син-Дуй наповнив тим корінням усі свої комори.

Він розпродав увесь корінь і заробив на сьому 30 міліонів лян. Він спитав Ні-Тонона:

— Чи велика твоя родина?

— Мати й я.

— То віддам за тебе свою дочку.

— Ну що-ж, — згодився Ні-Тонон, — віддай.

Ні-Тонон з матірю переселився до Шо-Син-Дуя і справили весілле.

Але Ні-Тонон був дуже простий і молода жінка дуже сромилася за нього.

— Люди твого віку грають у карти, ходять за танцюристками а ти мішком сидиш увесь час дома.

А тесть сказав йому: — Авжеж се правда; пішов би ти повеселився. На тобі ето лян (що має вартість десять тисяч кешів).

Ні-Тонон пішов до міста, обійшов його все, витратив всього тільки дві кеші, бо купив собі дві мисочки локшини.

Молода жінка засмутилася, що має такого чоловіка, який не вміє витратити більше двох кешів. Але Ні-Тонон по трошки почав звикати. Вже він витратив за один вечер тисячу лян. Тоді тесть сказав йому:

— Вже ти витратив десять тисяч лян. Тепер їдь у Китай, накупи там гарного шовку і заложимо добру торговлю.

І дав йому тесть на те закупно десять міліонів лян.

Ні-Тонон узяв гроші, поїхав у Китай і гроші віддав танцюристці, яку першу побачив. А сам із порожними руками вернувся до дому.

— Що ти зробив, мій сину? — спитав його тесть.

— Я віддав гроші танцюристці; але як даси мені ще десять міліонів лян, то вже куплю шовку.

Тесть дав йому. Ні-Тонон поїхав у Китай і знов віддав гроші тій самій танцюристці.

Коли він вернувся до дому, то сказав:

— Гроші я знов віддав танцюристці, але коли даси мені ще десять міліонів, то вже куплю шовку.

Та Шо-Син-Дуй вже не мав гроший. Він узяв крадьком з державної скарбниці десять міліонів і дав їх зятеви.

Ні-Тонон поїхав і знову дав гроші тій самій танцюристці.

— Ну, — сказав він їй, тепер прощай, вже не побачимося.

— Ти давав мені такі щедрі дарунки, — сказала йому танцюристка, — що й я б тобі хотіла дати щось на памятку. Вона відчинила свою скриньку і сказала:

— Вибери собі, що хочеш.

В кутку скрині лежав простий синій камінь, завбільшки з кулак із чотирма дірками: одна більша, три менші.

— Так, дай мені сей камінь, — сказав він.

мою найдожшу річ. Бачиш, тут надпис на камені: „Тінан". Досить сказати се слово і зробиться все, чого собі забажаєш.

Ні-Тонон подякував, узяв камінь і пішов до дому.

Коли він наближався до свого міста, то стрінув великий гурт чоловіків і танцюристок. Вони почастували його. За се Ні-Тонон захотів і їх почастувати. Він ударив по камині і з каміня вийшла дівчина Тінан. Ні-Тонон сказав їй:

— Хочу, щоб на сьому місці станула палата, а в ній щоби був добрий обід.

Тінан вернулась у камінь, а замість неї вийшли три діди із тиквами. Ударив один дід по тикві і зараз станула розкішна палата.

Ударив другий по тикві і в мить стало там усяке майно, начинне і слуги. Ударив третий у тикву і, зявився там роскішний обід.

Почався бенкет і тревав він аж три дні, поки один із приятелів Ні-Тонових, що проходив коло них, не сказав йому:

— Через тебе сидить твій тесть у кайданах.

— А за що він сидить у кайданах?

— Сидить він за те, що позичив собі з державної скарбниці 10 міліонів лян і не вернув їх. А тепер сього довгу з відсотками стало трийцять міліонів лян.

Тоді поручив він Тінані зібрати все назад, а сам подався чим-дуж до Сеула. Дома зустріла його обірвана й голодна жінка. Нікому було глядіти дому і він почав уже валитися.

— Чи ти привіз шовк? — спитала жінка.

— Нічого я не привіз, а гроші дав танцюристці.

— Бідний батько загине у вязниці.

— Не треба було мене вчити витрачати гроші. Красше давай їсти! — сказав чоловік.

— Я нічого не маю, — відповіла жінка.

Пішов Ні-Тонон у вязницю до тестя.

— Купив ти шовку? — спитав старий.

— Ні, я подарував гроші танцюристці. Дім твій вже валиться, а ми не маємо що їсти.

— Я твій довжник, — сказав тесть. — Возьми мою одежу і купи собі їсти.

— Красше скажи, куди маю занести за тебе гроші і скільки?

— Звідкіль ти маєш гроші?

Ні-Тонон йому оповів.

Ні-Тонон заніс гроші і тестя пустили на волю.

На місці їх дому виросла тепер ціла палата і що дня там усім убогим видавали гроші та хліб.

Тоді в місті почали говорити, що мабуть Ні-Тонон і тесть його когось обікрали, бо звідки-ж у них могло взятися таке богатство. Звістка про се дійшла до царя.

— Можливо, що вони й не вкрали — сказав перший міністер, — але чоловік із таким богатством, а особливо, що роздає гроші біднякам, небезпечний для держави і краще буде знищити його з усім родом його.

Цар не спеперечався і сторожа пішла забрати у вязницю Ні-Тонона, його тестя й жінку. Але коли вони обступили палату, Ні-Тонон викликав Тінану і звелів перенести палату й їх усіх геть далеко від того місця, де сильним або розумним людям рубають голови за те, що вони помагають бідним. Тінана вернулась у камінь, а з нього вийшли три діди. Перший ударив у тикву і палата знялася у гору; вдарив другий і палата полинула на небо і здається залишилася на небі — досі ніхто не знає. А на тому місці, де вона стояла, лишилася трясовина. На ній весною цвитуть фіялки і називається та трясовина: Нен-Мой, — долина фіялок.

*) Женьшень. Уваги.

Твоє маємо. Из збірки Переклав Василько Лащенко.

ДОПИСІ.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

Українська вистава в Пасейку.

В неділю, дня 16. с. м. відбулася в Пасейку вистава штуки „Арендар в клопоті". Галя була виповнена щільно, що вже не було місця. Штука сама собою дуже гарна, а також випала надзвичайно добре. Аматорський Кружок доволі завдав собі труду і вивязався як слід зі своєї задачі. Ролі грали слідуючі особи: господаря Івана Диркача грав І. Дидьо, котрий своїми здібностями потрафив весь час веселити публику. Ролю його жени Марії грала пані А. Куцах, котра вивязалася знаменито. Ролю їх дочки грала пані А. Пипюк, котра чарувала публику своєю грою. Ролю Леся Скритюка, нареченого Зосі грав Л. Сисин, котрий удаючи війського молодого мущину бувалого в світі, збудив неодному старому з присутних молодого духа. Сруля арендаря грав Д. Лещишин, котрий представив гал. сільського Жида. Він своєю грою смішив публику весь час. Лейбу грав Гр. Орицький, котрий знаменито удавав сільського Жидка шахрая. Ролю Гарасима жидівського попихача, відіграв знаменито п. О. Зубар. Швіндлевського писаря грав М. Пипюк, котрий представляв своїми рухами правдивого шляхтича, сільського пиячину-гультіпаку. Зібрана публика граючих аматорів наділяла грімкими оплесками.

Перед представленнем виконала першу точку діточа смичкова орхестра під проводом учителя Е. Королищина. Потім парох о. Марущак привитав зібрану публику і пояснив ціль представлення. По першій дії штуки слідувала друга точка діточої орхестри. Також Анна Хомяк 13-літня дівчина, своїм ніжним голосочком чарувала зібрану поблику. Оплескам не було кінця.

По другім акті слідувала знов точка діточої орхестри. Друга дівчина, А. Пайда відспівала два соля. Молода солістка зраджує в собі талан первородної співачки набудуче. Публика нагородила її як і першу гучними оплесками. По третім акті знов виконала діточа орхестра одну точку, а відтак відспівав пісню „Минули літа молодії" парох о. Марущак. Оплескам не було кінця, так що мусів ще раз співати другу пісню „Ах деж той цвіт?" По скінченню четвертого акту о. Марущак, дякуючи зібраним гостям, заохотив знову горячо до праці всіх і єдности, вказуючи на діточу смичкову орхестру, яка в будучности може принести славу батькам. Вкінці ціла авдіторія відспівала Ще не вмерла Україна.

Громадянин.

КОРТИС БЕЙ, МД.

Пояснення до дописі.

На днях появилася з Кортис Бей допись в нашій Свободі. За се грозять мені тутешні люди чимось, певно польською тюрмою або чим іншим, але я на землі Вашингтона, то не боюсь.

Я не писав жадної дописі до Свободи, бо жалую свого часу і з тими людьми не виплата на папір давати. Горбатого не нагнеш так і їх. Їм своє смердить, чуже пахне. Я просив би редакцію спростувати дещо, бо громадянин з Кортис Бей трошки помилився щодо імен тих, котрі дали на польський народний дім в Кортис Бей. Се що писав громадянин, дійсне правда. В польскій газеті „Сьводець Польонія" з 1-ого с. м. подано жертви наших земляків на польський дом народови. А чому вони не зложать своїх квадрів українського народного податку до Обєднання?

А. [illegible]